ДИСТАНЦИОННОТО ОБУЧЕНИЕ – ПРЕДИМСТВА ПО ВРЕМЕ НА ПАНДЕМИЯ

доц. д-р Ирена Емилова
Стопанска академия „Димитър. А. Ценов“ – Свищов

DISTANCE LEARNING - BENEFITS DURING A PANDEMIC

Assoc. Prof. Irena Emilova, Ph. D.
D. A. Tsenov Academy of Economics - Svishtov

Анотация: *Необходимостта от дистанционно обучение е императивно наложена от динамичните промени във всички сфери на дейност през последните години. Този факт намира отражение в националните програми за реформи и в предприетите многобройни инициативи за развитие на сътрудничеството между изследователските организации и бизнеса. Изправянето на света пред разразилата се пандемия налага нов прочит и преосмисляне на възможностите на дистанционното обучение.*

Ключови думи: *обучение, дистанционно обучение, динамична промяна, пандемия.*

Abstract: *The need for distance learning has been imperatively imposed by the dynamic changes in all fields of activity in recent years. This fact is reflected in national reform programs and the numerous initiatives taken to develop cooperation between research organizations and business. Bringing the world to the raging pandemic has emerged requires a new reading and rethinking of distance learning opportunities.*

Key words: *learning, distance learning, dynamic changes, pandemic.*

Светът е изправен пред безпрецедентна ситуация. Обявената пандемия ни постави в извънредно положение. То е свързано със спазването на социална дистанция и самоизолация. Приспособяването към новите условия и режим на съществуване бяха изместени от първоначалното неприемане на новата действителност. Наложи се създаване на нов режим на работа. Много хора останаха по домовете си и продължиха да се справят със задълженията „от вкъщи“. Това се случи и с обучаваните ученици, студенти и персонала на различни фирми и организации.

Целта на настоящия материал е да представи някои от възможностите на дистанционното обучение по време на пандемия в контекста на създадените приоритети и съществуващи предимства.

Дистанционното обучение е закономерен етап от развитието и адаптацията на образованието при съвременните условия. То дава възможност за придобиване на знания, а знанията са „индивидуални отражения на предмети, свойства и отношения от обективната действителност, които възникват чрез затвърдяване съдържанието на умствената дейност в индивидуалния жизнен път“ [4, 155].

Организирането на дистанционното обучение във висшите училища се регламентира от Наредбата за държавните изисквания за организиране на дистанционната форма на обучение във висшите училища. Според чл. 1, ал. 2 и ал. 3, Дистанционната форма на обучение е организация на учебния процес, при която студентът и препо-

давателят са разделени по местоположение, но не непременно и по време, като създадената дистанция се компенсира с технологични средства. При дистанционната форма на обучение се използват аудио, видео, компютърни и комуникационни технологии и средства [5, 380].

Експериментите потвърждават, че качеството и структурата на курсовете за обучение, както и качеството на преподаване с дистанционно обучение, често са много по-добри, отколкото при традиционните форми на обучение [2, 130].

Отчита се, че интензивното развитие на дистанционното обучение през последните години се осъществява на основата на съвременни информационни и комуникационни технологии [1, 44].

Характерните особености на дистанционното обучение са следните [2, 131; 4, 42-43].

1. *Гъвкавост.*

Обучаващите се занимават в удобно за тях време, в подходящо място и с темпо, спрямо личните им нагласи за това. Всеки може да учи толкова, колкото му е необходимо за усвояване на курса по дисциплината и получаване на необходимите знания по избраната дисциплина.

2. *Модулност.*

В основата на програмите за дистанционно обучение е заложен модулния принцип. Всеки учебен курс (дисциплина) е адекватен по съдържание на определена предметна област. Това позволява от набор от независими учебни курсове да се формира учебен план, който да отговаря на индивидуалните или групови потребности.

3. *Паралелност.*

Обучението може да се провежда при съвместяване на основната професионална дейност с учебната, т.е. „без откъсване от производството“.

4. *Дългосрочно действие.*

Разстоянието от местоположението на обучаващия се до образователната институция (при условия на качествена комуникация) не е пречка за ефективен образователен процес.

5. *Асинхронност.*

Това означава, че в процеса на обучение, обучаващият и обучаваният работят по график, който е удобен за всички.

6. *Обхват.*

Тази особеност понякога се нарича „масовост“ и се свързва с факта, че броят на обучаваните не е критичен параметър.

7. *Рентабилност.*

Тази характеристика се отнася до икономическата ефективност на дистанционното обучение.

8. *Преподавател.*

Това е нова роля и функции на преподавателя.

9. *Обучавани.*

Изискванията на обучаваните са значително различни от традиционните.

10. *Нови информационни технологии.*

Използват се всички видове информационни технологии, но се дава приоритетна роля на нови информационни технологии – компютри, компютърни мрежи, мултимедийни системи и др.

11. *Социалност*.

Дистанционното обучение до известна степен премахва социалното напрежение като осигурява равни възможности за образование, независимо от мястото на живеене и материалните условия.

12. *Интернационалност*.

Дистанционното обучение предоставя добра възможност за „внос и износ на образователни услуги“.

Приема се, че съвременните информационни и комуникационни технологии непрекъснато ни предлагат нови предизвикателства. Това, което беше невъзможно вчера, днес вече е реалност. Създаването на условия за реализиране на единна информационна среда за обучение е резултат от развитието на информационните и комуникационните технологии. Този факт импонира особено силно на общата тенденция за интензификация на съвременното информационно общество и живота както в глобален, така и в локален мащаб [3, 31].

Дистанционно обучение в идеалния случай [2, 132-133]:

- предоставя възможност за преминаване на обучение без напускане на мястото на живеене и процеса на производствена дейност;
- осигурява широк достъп до образователни вътрешни и световни ресурси;
- предоставя възможност за образование за решаване на различни житейски проблеми и на всяко ниво на начално образование и обучение;
- предоставя възможност за организиране на процеса на самообучение по най-ефективния начин за отделния индивид и получаване на всички необходими средства за самообучение;
- предоставя възможност за прекъсване и продължаване на образованието, в зависимост от индивидуалните възможности и нужди;
- значително разширява кръга от хора, за които са достъпни всички видове образователни ресурси без възрастови ограничения;
- намалява разходите за обучение поради широк достъп до образователни ресурси;
- позволява създаване на уникални образователни програми чрез комбинация от курсове, предоставяни от образователни институции;
- позволява повишаване нивото на образователния потенциал на обществото и качеството на образованието;
- задоволява нуждите на страната от добре обучени специалисти и квалифицирани работници;
- повишава социалната и професионална мобилност на населението, неговата предприемаческа и социална активност, хоризонти и ниво на самосъзнание;
- допринася за запазването и усъвършенстването на знанията, персонала и материалния потенциал, натрупан от всяка образователна система;
- запазва и развива единно образователно пространство на територията на страната и другите държави, където живее българско население.

Възможностите на дистанционното обучение по време на пандемия могат да бъдат използвани в следните направления:

- Дистанционно обучение за училищното образование;
- Дистанционно обучение за висшето образование;
- Дистанционно обучение за преквалификация на персонала, поради настъпила промяна в производството и дейността на фирмата.

По наше мнение разглеждането на дистанционната форма на обучение по време на пандемия предполага разсъждения в следните насоки:

- *Възникване на нови изисквания към професионалните качества и дигиталните компетенции на обучаващите*. Придобиването на методологически опит в използването на съвременните компютърни технологии в образователния процес налага „обучение в движение“.

- *Бърнаут ефект от новия режим на работа*. Всяка промяна предполага адаптиране към условията. Според проучване на синдикат „Образование“ към КТ „Подкрепа“, което включва 2000 педагози и директори, учителите са преуморени от дистанционното обучение по време на обявеното извънредно положение в страната. Повече от две трети – 85% от изследваните са посочели, че усещат умора и по-осезаем бърнаут ефект от новия режим, а останалите 15% не смятат, че са „преуморени“. Средната продължителност на работния ден е над 12 часа за 14% от анкетираните, 56% са отговорили, че работят между 10 и 12 часа дневно, а за останалите от анкетираните работният ден е повече от 8 часа [7, последен достъп 04.05.2020].

- *Липсата на достатъчно крайни устройства* – компютри, лаптопи, таблети. Техническите устройства, с които разполагат в едно домакинство се оказаха недостатъчни, така например, ако семейството има две и повече деца и те са ученици и студенти, или ако родителите работят от в къщи.

- *Нови и непознати емоции.* Оставането в къщи е свързано с нови и непознати емоции. Оказва се, че хората трудно прекарват заедно времето си и трудно се понасят. Това допълнително напряга обучаемите.

- *Необходимост от психологическа подкрепа.* Изследванията, насочени към психологическите измерения на пандемията тепърва ще се появяват в специализираната литература. Възможностите на хората да се справят в тези нетипични условия не са безгранични. Много е важна психологическата подкрепа не само на квалифицираните психолози, но и на семейството. Ученици, студенти и работещи са по домовете си. Нуждата да бъдат подкрепени е много голяма. И в такъв случай възниква въпроса? – по-добре здрави, отколкото обучени, по-добре профилактирани, от колкото лекувани.

- *Отговорност и самодисциплина* Дистанционното обучение изисква строга самодисциплина и неговият резултат пряко зависи от съзнанието на обучаваните;

Теоретичните постановки за дистанционното обучение по време на пандемия тепърва ще бъдат създавани. Те ще са на основа на емпиричния опит на хилядите обучаващи и обучавани. Един възможен начин за създаване на универсални правила е присъединяването ни към следните [6 последен достъп 04.05.2020]:

1. *Проба-грешка.*

Създайте си разумни очаквания към самите себе си. Невъзможно е да направите рязък преход от традиционно към дистанционно преподаване без много опити и също толкова, ако не и повече, грешки. Очаквайте да сгрешите, направете си план за реакция при грешка и направете всичко по силите си да приемете тази реалност.

2. *Приемете факта, че живеем и работим при необичайни обстоятелства.*

Необходима е нова настройка. Всички живеем и работим в сянката на глобална пандемия. Това е объркващо и ни налага определени ограничения. Не е реалистично в момента да очакваме обичайния ритъм на работа.

3. *Не се претоварвайте с работа* (важи както за обучаващите, така и за обучаемите).

Ако е възможно, планирайте по-малко дейности. Обучаваните и без това няма да бъдат много продуктивни, така че ако им изпращате все повече задачи, ще ги натова-

рите с работа, която няма как да свършат. Освен това в момента самите вие и близките ви се нуждаят от допълнителни грижи.

4. *Никой човек не е остров.*

Човекът е социално животно. Работата от вкъщи или по-лошо – условията на пълна карантина ни изолират и често водят до депресия. Правете целенасочени усилия да разговаряте с други колеги и доверени професионалисти, за да получите емоционална и психологическа подкрепа. Да се преподава в момента е изключително трудно и ще ви е необходима виртуална компания от хора, които в момента преживяват това, с което и вие се борите.

5. *Всеки си мисли, че не може, докато не успее.*

Опитайте се да запазите спокойствие, въпреки че ще има моменти, в които това няма да е възможно. „Отвореното съзнание и гъвкавостта са ключови", казва Каз Уилсън, който работи в Китай. „Всеки си мисли, че няма да се справи, докато не спре, не поговори с хора, които вече го правят и не осъзнае, че всичко е възможно."

6. *Не забравяйте за образователното неравенство.*

Работата ви ще е трудна, но има обучавани които са изправени пред още потежки изпитания. Учениците без достъп до интернет или компютър, както и тези със специални образователни потребности и други обстоятелства, които затрудняват провеждането на ефективен учебен процес в контекста на дистанционното обучение, ще имат нужда от подкрепа.

Днешната ситуация ще изисква от младите хора да притежават умения, знания и да формират навици, за да бъдат готови и за предстоящи предизвикателства. Това насочва усилията и на много обучаващи също да повишават своята квалификация. Много често чуваме, че след пандемията светът и човечеството няма да са същите!? Но това съвсем не означава, че няма да са по-добри?!

Литература:

[1]. Благоева, С. Дистанционното обучение в Икономически университет – Варна: състояние и перспективи за развитие. Първа варненска конференция за електронно обучение и управление на знанието: мост между средното и висшето образование, Варна: Медицински университет „Проф. д-р П. Стоянов", 1, 2016, с. 44 - 53.

[2]. Водолад, Н., М. П. Зайковская, Т. В. Ковалева, Г. В. Савельева. Дистанционное обучение в вузе. Электронный научный журнал Курского государственного университета, по. 1 (13), 2010, с. 129-138.

[3]. Динков, М. Мобилното обучение във висшето образование – възможности и бъдещи перспективи. / Компютърни науки и комуникации, Том 3, № 3, БСУ, Бургас 2014, с. 30-36.

[4]. Курицына, Г. В., Сущностно-содержательные характеристики дистанционного обучения в вузе. / Вестник Бурятского государственного университета. Образование. Личность. Общество. 2016, вып. 2, с. 34-49.

[5]. Речник по психология. „Наука и изкуство", С, 1989, с. 155.

[6]. Наредбата за държавните изисквания за организиране на дистанционна форма на обучение във висшите училища, Сборник закони – АПИС, кн. 12/2004 г., стр. 380

[7]. https://zaednovchas.bg/distancionno-obuchenie/

[8]. https://www.dnes.bg/obrazovanie/2020/03/31/distancionnoto-obuchenie-preumori-uchitelite.444150